

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์และการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ

Desirability Characteristics and Assemblies of Health Communicators

ดร. นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ

สนับสนุนการวิจัยโดยสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)
และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.)

ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

คุณลักษณะที่พึงประสงค์และการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ

Desirability Characteristics and Assemblies of Health Communicators

ดร. นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ

สนับสนุนการวิจัยโดยสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.)

ปีงบประมาณ ๒๕๕๙

เรื่องวิจัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์และการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ

ผู้วิจัย ดร.นรินทร์ สังข์รักษาและคณะ

ทุนสนับสนุนวิจัย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

คำสำคัญ คุณลักษณะที่พึงประสงค์, นักสื่อสารสุขภาพและกลุ่ม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักสื่อสารสุขภาพ บทบาทที่คาดหวังของนักสื่อสารสุขภาพ เปรียบเทียบนักสื่อสารสุขภาพที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์แตกต่างกัน และการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ ซึ่งเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ สุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ระดับลึก 30 คน การระดมความคิดเห็นเฉพาะเรื่องจำนวน 52 คน การจัดสัมมนาระดมความคิดเห็นและการถอดบทเรียนจำนวน 49 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test LSD และ F-test การวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จำแนกหมวดหมู่และการถอดบทเรียน

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 42.06 สถานภาพสมรสร้อยละ 69.92 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 65.46 เกือบทั้งหมดสำเร็จการศึกษาสายวิทยาศาสตร์สุขภาพ และร้อยละ 48.47 ดำรงตำแหน่งนักวิชาการสาธารณสุข มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-30 ปีร้อยละ 40.67 และมีประสบการณ์ในการทำงานด้านการสื่อสาร 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 23.40 มีรายได้ระหว่าง 20,000-29,999 บาท ร้อยละ 51.20 ส่วนใหญ่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชนร้อยละ 20.89 ได้รับการอบรม 2-5 ครั้ง ร้อยละ 49.33

การเห็นความสำคัญต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักสื่อสารสุขภาพทุกด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่สูงที่สุดคือ ด้านทัศนคติและพฤติกรรมของนักสื่อสารสุขภาพ ร้อยละ 94.71 รองลงมาคือด้านความรู้ความสามารถของนักสื่อสารสุขภาพ ร้อยละ 90.25 และภาพลักษณ์ของนักสื่อสารสุขภาพมีค่าน้อยที่สุดร้อยละ 56.55 ส่วนรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ระดับมาก คือด้านความรู้และความสามารถของนักสื่อสารสุขภาพ ด้านทัศนคติและพฤติกรรมของนักสื่อสารสุขภาพ ตำแหน่งและอาชีพของนักสื่อสารสุขภาพ ด้านภาพลักษณ์ของนักสื่อสารสุขภาพ แนวทางการสร้างนักสื่อสารสุขภาพ ประโยชน์จากการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ รูปแบบของการรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ วัตถุประสงค์และบทบาทของกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ และหน้าที่ของสมาชิกกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า

บทบาทที่ถูกระบุว่า ในด้านการถ่ายทอดความรู้และข่าวสารสุขภาพ ต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ทั้งมีความรักและความเชื่อในการเป็นผู้ถ่ายทอด ความรู้อื่นเป็นเนื้อหาของสาระระหว่างบุคคลหรือการสื่อสารมวลชน ต้องเป็นความรู้ที่ถูกต้อง ชัดเจน จากแหล่งสารที่เชื่อถือได้ การเป็นผู้นำเรื่องสุขภาพ ที่มีความสามารถในการโน้มน้าวและชักจูงในกลุ่มเป้าหมายให้ความสนใจเรื่องสุขภาพ ที่เป็นเรื่องของทุกคนที่ต้องสนใจป้องกันและดูแลรักษาสุขภาพทั้งของตนเองและครอบครัว การวิเคราะห์สถานการณ์และกำหนดกลยุทธ์การรณรงค์ การถ่ายทอดให้กับกลุ่มเป้าหมาย การนำเสนอข่าว บทบาทนี้ได้แก่ การรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาสุขภาพ การสร้างพันธมิตรกับองค์กรสื่อสารมวลชนต่างๆ การกระตุ้นเตือนประชาชนและสังคม ทำหน้าที่ในลักษณะของสุนัขเฝ้าบ้าน (Watchdog)

การถูกคาดหวังให้เป็นผู้ที่มีความรู้และมีข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง และสะกิดเตือนให้ประชาชนได้รู้เท่าทัน ซึ่งต้องเป็นความร่วมมือของทุกภาคส่วน การบูรณาการสุขภาพเข้ากับงานอาชีพและชีวิตประจำวัน ให้ทุกคนตระหนักเรื่องสุขภาพและมีความสนใจใฝ่รู้ โดยคิดว่าองค์ความรู้เรื่องสุขภาพและการดูแลสุขภาพเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต การยึดมั่นในจริยธรรม การทำงานต้องตั้งมั่นอยู่ในจริยธรรม

คุณลักษณะเฉพาะของนักสื่อสารสุขภาพ ประกอบด้วยความรู้ทางวิทยาศาสตร์สุขภาพเป็นความรู้ที่คนเราทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ เป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นเรื่องที่อยู่ในชีวิตประจำวัน การสื่อสารเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ และมีพฤติกรรมนั้น คือ “สาร” ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ และง่ายต่อการเข้าใจหรือนำไปปฏิบัติ ความรู้และทักษะการสื่อสาร ต้องมีทั้งความรู้และทักษะการสื่อสาร รวมไปถึงความรู้ความสามารถในการกำหนดยุทธศาสตร์ การรณรงค์ การวางแผน การใช้สื่อ มีความรู้และทักษะในเชิงบูรณาการแบบองค์รวม มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีทักษะการคิดหลายแบบ การประยุกต์และการบูรณาการตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น มีทักษะในการประสานงาน การมีมนุษยสัมพันธ์ และต้องแสดงบทบาทหลายด้าน มีบุคลิกภาพที่ดีและน่าเชื่อถือ ใช้การสื่อสารสองทาง การเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมที่กลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างและหลากหลาย รักษาการแสวงหาความรู้ นักสื่อสารสุขภาพต้องมีความตื่นตัวและรักที่จะแสวงหาความรู้อยู่เสมอ มีจิตอาสา เป็นธุระแก่สังคม นักสื่อสารสุขภาพต้องเป็นผู้ทำงานด้วยใจรัก มีจิตใจดี มีความหวังดี เอาใจใส่และเป็นธุระแก่สังคม ยึดมั่นในคุณธรรม และมีจริยธรรมกำกับมิให้เป็นเหยื่อของสังคมบริโภคนิยม สังคมไทยยังต้องการการสื่อสารสุขภาพ จึงมีพื้นที่สำหรับนักสื่อสารสุขภาพ ทั้งในองค์กรพัฒนาเอกชน และภาคธุรกิจเอกชน แต่อาจไม่ใช่ “ตำแหน่ง” ทางราชการเท่านั้น

การสร้างนักสื่อสารสุขภาพอย่างมืออาชีพ โดยมีการบูรณาการความรู้ในสาขาต่างๆ แล้วสร้างหลักสูตรสายตรง “การสื่อสารสุขภาพ ” เน้นการผลิตบัณฑิตแบบคุณภาพ เป็นหลักสูตรปริญญาตรีหรือหลักสูตรต่อยอดในระดับบัณฑิตศึกษา การอบรมให้ความรู้เฉพาะด้านแก่ผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพ ทั้งความรู้ด้านสุขภาพและการสื่อสาร การสอดแทรกความรู้และทักษะที่จำเป็นทางการสื่อสารให้เป็นรายวิชาหนึ่ง บรรจุอยู่ในหลักสูตรวิทยาศาสตร์สุขภาพทุกหลักสูตร

การรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ มีความเป็นไปได้ ทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ การรวมกลุ่มมองจากบทบาทและความสนใจของกลุ่ม การมีแกนหลัก มีบทบาทและภารกิจ ที่ชัดเจนมีความสนใจในเรื่องที่สอดคล้องกัน และผลประโยชน์ร่วมกัน อย่างสาขาวิชาชีพการรวมกลุ่มนั้น นั่นคือการสร้างข้อต่อหรือแกนขึ้นมา และสานต่อจนถึงระดับเครือข่ายจนเป็นพันธมิตร ประโยชน์ที่ได้จากการรวมกลุ่มเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การมีข้อมูลที่ทันสมัย การได้รับรู้ข่าวสาร และปรึกษาหารือร่วมกัน การยกระดับวิชาชีพจนเกิดองค์กรแห่งความร่วมมือกัน

ข้อเสนอจากการวิจัย ควรสร้างนักสื่อสารสุขภาพ ด้วยการพัฒนาความรู้ในสาขาต่างๆ แล้วสร้างหลักสูตรสายตรง “การสื่อสารสุขภาพ ” หรือต่อยอดความรู้ การอบรมให้ความรู้เฉพาะด้านแก่ผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับการสื่อสารสุขภาพ นำส่วนดีของคุณลักษณะของนักสื่อสารสุขภาพ มาพัฒนากลุ่มนักสื่อสารสุขภาพให้มีความเข้มแข็ง และสร้างสถาบันหรือองค์กรรองรับ การกำหนดบทบาท ภารกิจ และพื้นที่ของนักสื่อสารสุขภาพให้ชัดเจน โดยเฉพาะภาคราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรธุรกิจ การผลักดันเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสาธารณะ การรวมกลุ่มนักสื่อสารสุขภาพ ต้องทำให้เป็นจริงเป็นจัง และพัฒนาไปสู่เครือข่ายพันธมิตรความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคม

Research Title	Desirability Characteristics and Assemblies of Health Communicators
Researcher	Dr. Narin Sungrugsa and associates
Research Grant	Institute of Public Health System Research
Keywords	Desirability characteristics, Health Communicators, and Assemblies

Abstract

This research aimed at studying of characteristics health communicator production ,expect role of health communicator production ,compare of personnel factor of health communicator with difference opinion of characteristics health communicator and assemblies of health communicator. This research is a mixed methodology research. Concerning of quantitative study, sample were 400 recruited by random technique. The instrument in the research was questionnaire. In addition, qualitative study used an in-depth interview, 30 cases of in-dept interview , 52 cases of focused group discussion, 49 cases of policy meeting and lesson learned. Percent, mean, standard deviation, t-test, LSD, and F-test were employed as quantitative statistical analysis techniques. Additionally, content analysis, group classification and lesson learned were manipulated as qualitative research analyses.

Results were:

Most of sample group was female aged between 41-50 years (42.06%). 69.92% were married, 65.46% were undergraduate level. Almost sample graduated in the field of health science, and 48.47% are currently in the position of Heath Officer. 40.67% have been working for 10-30 years. 23.40% have experienced in working related to communication theme for over 20 years. 51.20% reported of income between 20,000-29,999 baht. 51.20% has been trained in the topic of communication and 49.33 have been trained in such topic ranged from 2-5 times.

Their overall opinion of desirability characteristics of health communicators was in good level. The highest ranked opinion was attitude and behavior of health communicators (94.71%), followed by competence of health communicators (90.25%). However, images of health communicators ranked the lowest (56.55%). Besides, when we considered in each category, we found that all category was in the good level i.e. competence of health communicators, attitude and behavior of health communicators, position and career of health communicators, image of health communicators, guideline in health communicator production, benefit of heath communicators' group formation, objective and role of health communicators, and health communicators' responsibility.

Qualitative research results were:

Expected roles of ability as a medium of health related knowledge and news transfer of health communicators were they must show their deep knowledge, love and believe in a reporter's role. Secondly, contents of interpersonal communication or mass communication, they should be accurate, clear, and originated from credible sources. Thirdly, as being a health leader with ability in persuading target group to concern about health; prevention and take care of their and family heath. Fourthly, situation analysis and public relation campaign to target group and news presentation were composed of intervening people in realizing of importance of health related problems, organization network formation with mass communication agencies and encourages people and society by taking role as a watchdog. Health communicators were expected to hold

accurate information and also take role as a reminder in all changing situations which derived from a strong cooperation of all sectors, integration of health with career and their daily life in realizing of health and being inquiry which based on the belief that health related body of content and healthcare were a part of life, together with moral faith.

Health communicator uniqueness was composed of health science knowledge which is relevant to daily life issue and everyone can learn. Effective communication is an accurate, credible, and reliable as well as practical message. Communicative knowledge and skills must not be limited only of knowledge and skills, but ability of strategy determining, campaigning, media presentation planning, integration ability, coordinator skill, human relations skill, multi personality appearing, good and trustful personality, two way communicative application, ability to change target group attitude and behavior, public mind, love and will to work with morality should be included. Now, Thai society lacks of health communicators, so there is lots of space for the communicators in both private development organizations and private sector beyond the room of government sector.

Professional Health Communicator Production can be done by integrating diverse content of knowledge, then develop curriculum of “Health Communication” focusing of qualified graduate production. It can be done in both undergraduate and graduate level. Moreover, in producing a professional communicator, it can be in form of specialized training for those who deals with health communication. Essential knowledge and skills must be inserted as a required course in all health science curricular.

Assemblies of Health Communicator, formal or informal formation, is possible under group’s role and interest, key person, clear picture of role and mission, interest sharing, and beneficial sharing. It is like setting up a stem and then allies together to be a strong network. The advantages of such network were knowledge and experience sharing, updated information grasping, information consuming, group discussing, and cooperative promoting organization.

Suggestions from the study were:

Health communicator production should be done by diversely developing content of knowledge, and then health communication curriculum or specialized training for those who work in a relevant area should be applied. Positive characteristics of health communicator should be applied in order to strengthen group of health communicators. Then the organization for health communication should be established. Role, mission, and area of health communicator should be clarified, especially in governmental sector, private development organization, and profit organization. There must be a push for proposing public policy. The health communicator group formation should be strongly supported and then be developed to be an allied cooperation among all sectors in the society.